

Inspired Intentions

ויקהל-פקודי תשע"ה

EXODUS

PARASHAS PEKUDEI

39 / 18-35

³⁰ They made the Head-plate, the holy crown, of pure gold, and they inscribed on it with script like that of a signet ring, "HOLY TO HASHEM." ³¹ They placed on it a cord of turquoise wool, to put over the Turban from above, as HASHEM commanded Moses.

³² All the work of the Tabernacle, the Tent of Meeting, was completed, and the Children of Israel had done everything that HASHEM commanded Moses, so did they do.

³³ They brought the Tabernacle to Moses, the Tent and all its utensils: its hooks, its planks, its bars, its pillars, and its sockets; ³⁴ the Cover of red-dyed ram hides, and the Cover of tachash skins, and the Partition-curtain; ³⁵ the Ark of Testimony and its staves, and the

2

33. ויביאו את המשכן — They brought the Tabernacle. In this context, the word Tabernacle refers to the covering, not the

building, since they brought the unassembled parts to Moses (Ramban.)

The workmen could not erect the Tabernacle because of its massive weight. Since Moses had not had a share in the actual work of the Tabernacle, God wanted him to have the honor of erecting it. Seeing how heavy it was, he asked God, "How can anyone erect it?" God told him to make the attempt and the Tabernacle would stand on its own, as if he had put it up. Therefore, the Torah states in the passive voice, the Tabernacle was erected (40:17), to imply although Moses tried to erect it, it stood up by itself, miraculously (Rash!).

5. "עו והדר לבושה" (משלי לא) - זה משה. "ותשחק ליום אחרון" - אלו ליצני ישראל שמליצין אחריו ואומרים אלו לאלו: אפשר השכינה שורה על ידי של משה? לא עשה (לא השיבם משה) אלא כיוון שאמר לו אלוקים להקים את המשכן, התחיל שוחק עליהם, שנאמר "ותשחק ליום אחרון." (שמור"ר נב, ג)

3 מדוע אי אפשר היה להקים את המשכן. והלא כל עבודת הלויים היתה להקים את המשכן ולפרקו בעת נסיעתם, ולמה דוקא בפעם הראשונה לא היו יכולים? ועוד הלא גם משה רבינו לא היה יכול להקימו בכוח עצמו, רק שאמר לו הקב"ה עסוק אתה בדרך נראה כמקימו והוא נוקף, ולמה צריך שהקמת המשכן תיעשה באופן כזה על ידי משה?

טעם פרשת פקודי ודעת רמג

6 * וכמדרש תנחומא מפורש "למדנו רבינו כמה דברים תקנו מפני דרכי שלום, כך שנו רבותינו, אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום, והוא תמוה דמה שיין בכאן, והמפרשים נדחקו בזה. ונראה שמשה רבינו לא היה רוצה להקים את המשכן שלא יבואו בני ישראל ויטענו נגדו שגם הם במעלתו ויכולים להקים המשכן. לפיכך המחין משה עד שהתיאשו ודאו להם אינם יכולים להקימו, ואז העמידו בידיו, והכירו כולם במעלת משה שרק הוא יכול להקימו. ולפי זה משה רבינו המחין עד שהקים בעצמו מפני דרכי שלום שלא יהיו לישראל טענות נגדו, וזהו גם הטעם שכהן דוקא הראשון מפני דרכי שלום שידעו כל ישראל שכהנים הראשונים במעלתם, ולא ידמו על אחרים שקודמין להם.

4 "ויביאו את המשכן אל משה, זש"ה "לא יגרע מצדיק עינו ואת מלכים לכסא ויושיבם לנצח ויגבוהו". כשעה שבא משה ואמר לישראל קחו מאתכם תרומה, שמחו שמחה גדולה והביאו הנדבה בשמחה ובזריזות... לפני בקרים הביאו הכל... כיון שגמרו מלאכת המשכן, היו יושבין ומצפין אימתי תבא שכינה ותשרה בו... היו מבקשין להעמידו, ולא היו יודעין ולא יכולין להעמידו, וכשהן חושבין להעמידו הוא נופל... ולמה לא היו יכולין להעמידו, אלא שהיה משה מיצר על שלא נשתתף הוא עמה במלאכת המשכן... עד שא"ל הקב"ה למשה, לפי שהיית מיצר, שלא היה לך עשייה ולא חלק במלאכת המשכן, לפיכך לא יוכלו אותן חכמים להעמידו בשבילך, כדי שידעו כל ישראל, שאם על ידך אינו עומד, שוב אינו עומד לעולם..." (מדרש תנחומא).

152 □ RABBI FRAND ON THE PARASHAH 3

MIDRASH TANCHUMA MAKES AN ASSOCIATION that is hard to understand.

Commenting on the verse, "They brought the Mishkan to Moshe," Tanchuma (§10) states that many rules were enacted to preserve peace (*mipnei darkei shalom*). For instance, continues the Midrash, the prescribed sequence in which we call people to the Torah — a Kohen first, then a Levi, then a Yisrael — was instituted to preserve peace.

8 What does this teaching have to do with the Jews bringing the Mishkan to Moshe?

Maharil Diskin suggest a beautiful explanation for this association. He begins with the question of why the people brought the various components of the Mishkan to Moshe rather than have Moshe collect the items as he needed them.

Maharal Diskin answers that Moshe was hesitant to go collect from people, because he did not want to have to choose whom to go to first. He knew that there would be people who would take it as an insult if they weren't called on to donate first. *Mipnei darkei shalom*, Moshe announced that everyone should bring the items to him. This verse is therefore the Scriptural source for all rules implemented *mipnei darkei shalom*.

The Shemen HaTov cites a practice among prominent chassidic Rebbes: If a chassid wants the Rebbe to be mesader kiddushin (officiate) at his child's wedding, the chuppah must take place in the Rebbe's courtyard.

Wouldn't it be easier to bring the Rebbe to the hall rather than schlep all the guests to the Rebbe?

The reason they do this, explains Shemen HaTov, is because otherwise it would be impossible to decide how far the Rebbe will travel to be mesader kiddushin. Will he go 25 miles? 40 miles? What if the chassid is particularly close — will he bend the rules and go 50 miles? And what will that mean to all the other chassidim who consider themselves close to the Rebbe if he doesn't make the trip to their chasunos?

↓ To avoid machlokes or causing resentment among the chassidim, these Rebbes implemented a rule that they only officiate at a wedding in their own courtyard.

* Gadol HaShalom. Moshe Rabbeinu taught us that peace is so important that we must give every one of our decisions and actions forethought to ensure that we don't inadvertently cause strife that could be avoided.

R. Zev Leff

assembled and constructed. The task appeared to be beyond human capability.

At that moment, Hashem revealed to Moshe that he would be the one to erect the Mishkan all by himself since he had not helped to construct it. Moshe remained perplexed as to how he could possibly lift the huge beams forming the walls until Hashem told him to put his hand to the task and He would cause the beams to stand themselves miraculously in place.

~ Why was it necessary for Moshe to have a part in the physical construction of the Mishkan? Why wasn't his role as the intermediary, relating all Hashem's commands, sufficient? And what was the point of making it appear that he had lifted the beams when, in fact, he was incapable of doing so.

→ Meshech Chochmah explains in Parashas Yisro that no object has intrinsic holiness. Only God Himself is intrinsically holy. It is the Divine will alone which imbues certain times, objects, ceremonies and persons with importance. That Divine will is the Torah. The significance and holiness of any object is only because the Torah designates it as such, and its significance can only be understood within the framework of the entire Torah. Neither the Beis Hamikdash, Eretz Yisrael, nor Kohanim have intrinsic kedushah. Their kedushah is derived from the Torah and wholly defined by the Torah's parameters.

* When one attributes intrinsic holiness to objects or times, he is apt to relate to them in a distorted manner — e.g., those who attempt to lay cornerstones for the third Beis Hamikdash, disregarding the laws of tumah governing the environs of the Temple Mount, or who defend the honor of Shabbos by ignoring the laws of muktzah, as well as the Torah's guidelines of how to protest and give rebuke.

For this reason the Mishkan could only be erected by Moshe. He represented the Torah, and only the authority of Torah could invest the Mishkan with the sanctity to serve as the dwelling place of Hashem. Though the Torah itself emanates from Hashem, Hashem entrusts the Torah leaders of the generation with His Torah, and it is through them that its directives are given.

After the initial construction of the Mishkan, Moshe proceeded to dismantle the Mishkan and reconstruct it for a week prior to its dedication and consecration. There could have been no more dramatic example of Chazal's statement: "בגין זערים סתיבה וסתיבה" — The building of the young [i.e., uninitiated in Torah

wisdom] is in fact demolishing, and the demolishing of the aged [i.e., those filled with Torah wisdom] is in fact building" (Megillah 31b). Or as the Tosefta (Avodah Zarah, Chapter 1) puts it: "If children or fools, tell you to build the Beis Hamikdash, do not listen to them, and if the Sages tell you to demolish the Beis Hamikdash, listen to them."

The power of our Torah Sages to create the environment necessary to bring God's Presence to Klal Yisrael sometimes necessitates that they do what appears to the untutored eyes to be counterproductive and destructive. But we must learn from Moshe that even dismantling the Mishkan when done by the Torah authorities is ultimately the only protection of its sanctity. Hashem instructed Moshe to construct and dismantle the Mishkan for seven days to instill in Klal Yisrael the quality of emunas chachamim (faith in the Torah Sages).

* Emunas chachamim is the very foundation of Torah, for without it the authentic transmission of Torah from generation to generation is impossible.

13 חכמת החכמים (החכמה)

ולבאר זאת הנה מובא בתוס' (תגיגה ט"ז.) בשם הירושלמי וז"ל, טוב אחרית דבר מראשיתו, אמר לו אחר לר"מ ר"ע רבך כן דרש, טוב אחרית דבר שהוא טוב מראשיתו, וכי הוה עובדא, אבויה אבי הוה מגדולי ירושלים, וכיום שבא למהולי קרא לכל גדולי ירושלים והושיבן בבית אחד, ולר"א ולר' יהושע במקום אחר, מן דאכלין ושתיין שרין מטפחין ומרקדים, אמרי עד דאלין עסקין בדידהו נעסוק בדידן, ישבו ונתעסקו בדברי תורה ירדה אש מן השמים והקיפה אותן.

אמר לון אבויה אבא גבריין מה באתם לשרוף ביתי, אמרו לו ח"ו אלא יושבין היינו וחורוין דברי תורה, מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מטיני, לא באש נחנו, אמר הואיל וכך כוחה של תורה אם יחקיים הבן הזה לתורה אני מפרישו, ולפי שלא היתה כונתו לשמים לפיכך לא נתקיימו בי עכ"ל, והיינו טוב אחרית דבר מראשיתו בעת שהראשית הוא טוב.

ומכיון שבהקמת המשכן הושרתה השכינה כדי לכפר על מעשה העגל כמ"ש רש"י עה"פ משכן העדות (שמות ל"ח), עדות לישראל שיתחר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם, לכן היתה חשיבות גדולה מי הוא המקים את המשכן, אם הדבר יעשה על ידי איש אחר או על ידי משה ובינו עם כוונתו הרמה, שכל העיקר תלוי בהתחלה כי טוב אחרית דבר מראשיתו.

14 שיחה א. גודל קדושת ה"ראשית", מעלתו ובגולתו

ובדומה לזה כתב בספר תשואות חן המעם שהקב"ה קבע את יום הראשון של השנה להיות ראש השנה, כי הקב"ה רצה שתחילת השנה יהיה בכל תוקף הקדושה וע"ז יתמשך הכח על כל השנה ולכן קבע יום הגדול והנורא דווקא בתחלת השנה עכ"ל: וכשם משמואל (פ' וצא) כתב דזהו גם הענין שבשבת קודש מקדשין על היין. דווקא בכניסת השבת, אף שהיה יותר ראוי לקדש בשבת בבוקר, דהרי קדוש שייך למצות היום — זכור את יום השבת לקדשו, ומ"מ מקדשין בערב, והיינו משום שח"ל רצו שהתחלת

השבת יהיה בכל תוקף הקדושה וע"ז יתמשך קדושתו על כל השבת, ולפי תיקונו דווקא או בתחילת כניסת השבת המצוה הקדושה של קידוש.

וכהשלמה לזה יש להוסיף דמטעם זה קבעו האוה"ע - בני עשו, את יום אידם ככל יום ראשון בשבוע, כי רצו שהראשית של השבוע יהיה שלהם, אך הם לא ידעו שבישראל היום הולך אחר הלילה, והתחלת יום ראשון מתחיל כבר מלילה שלפניו.

שישראל מקדשין אותה בתוספת שבת קודש, שמוסיפין מחול על הקודש ויש בו כח של יוסף הצדיק המכבד כח הראשית של עשו, בית יוסף להבדיל ובית עשו לקש, ועי' נדחה כל כח הראשית של עשו, ועיין עוד פסחים ה. דבכח המצוות שכתוב בהן "ראשון" וזכים להכביר זרעו של עשו שנקראו ראשון עיי"ש.

ויביאו את המשכן אל משה. (לט, לג)

רש"י מביא מדרש תנחומא, שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח לו הקב"ה הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם, מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו, אמר משה לפני הקב"ה, איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך, נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר הוקם המשכן, הוקם מאליו.

* מאמר חז"ל זה נמצא גם במדרש רבה (נה, ד) אלא שאין הוא מתייחס על כובד הקרשים להקים, אלא על היכולת הרוחנית להקימו, כמה חכמים היו... ולא היו יכולים להקימו... מה עשו נטלו כל אחד מלאכתו ובאו להם אצל משה... שרתה עליו רוח הקודש והקימו... ולא תאמר משה העמידו... אלא עמד מעצמו שנאמר הוקם המשכן...

ונראה ביאור הדברים, כי להקמת המשכן היה צריך דוקא את דרגת משה רבינו שהיה העניו מכל אדם, שאין בכח החכמים שהיו יודעים צירופי אותיות שנבראו בהם שמים וארץ להקים משכן, ורק יד התבטלות גמורה, וכל מעשה שהוא עושה מייחס אותו באופן מוחלט להקב"ה, אפשר להקים המשכן, ולכן נאמר הוקם המשכן.

ועל פי זה יש לומר, כי מתוך שבדרגה הרוחנית אין אפשרות להקים משכן אלא על ידי משה רבינו, גם במובן הגשמי הפשוט היו הקרשים כבדים ואי אפשר להקים, ולאידך גיסא, למשה רבינו שהיה עניו מכל אדם היה כח להרים את הקרשים, מפני שהיה נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו.

* נמצינו למדים, כי העשיה הגשמית תלויה בדרגה רוחנית, ופסגת ההשגה הרוחנית הוא בכח ההתבטלות המליאה. הוא אשר המליצו, והחכמה מאין תמצאו!

המתחזק בראשית העבודה, מכניע היצירה תחתיו

יצדיקי הדרות זי"ע גילו לנו נפלאות על כח זה של ראשית, איך שבכל מצוה ומצוה ובכל עבודה פרטית של כל יהודי, אם יתחזק ויחמץ בראשית והתחלת המצוה, התחלת סדר הלימוד, וסדר התפילה, ואכילה, וכרומה בשאר עבודות, שהראשית יהיה בכל התוקף והעני, יתמשך קדושת הראשית על כל המשך המצוה וינצל מכל מיני הפרעות ומלחמת היצר שיכולים להתעורר במשך הסדר, הן בחשקת התורה, הן בחמדה, הן בהפרעות משאר אנשים, והן בכונת התפילה, ובקונק הלב, כל נסיונות אלו יהיו במלים ומבטלים אם רק יעמוד חזק שראשית התחלת הסדר יהיה כתיקונו, וכה אמר הרה"ק ר' חיים וויטאל זי"ע עה"פ (בראשית ג, טו) הוא יושף ראש ואחיה תשופנו עקב, שהקב"ה אמר לנחש הקדמוני, שהארם יהיה בכחו לשלוט עליו ולכבושו לגמרי אם רק יתחזק בראש ובתחלת העבודה, וזהו הוא יושף - ראש, אבל "ואתה תשופנו" שהנחש יהיה בכח לשלוט על האדם ולהפילו, כשהארם יהיה בבחי' "עקב" דהיינו כשכל כחו והתאמצותו יהיה רק בסוף כי אז כבר כבול הוא ביד היצירה ה"ו.

ובזה פירש הרה"ק מוואהלין זי"ע מאמר חז"ל (מכילתא שמות י"ב, ה) "כל התחלות * קשות" פירוש שכל התחלה צריך להיות קשה ככרזל וחזק מאד בכל כחו ונבחרותו, ועי' זכה ל"מכאן ואילך יעקב לבס" בלי שום הפרעות מהיצירה לכל אורך הדרך (עיין ישא ברכה ר"פ במדבר), משא"כ אם כבר בתחלת המצוה האדם מתרפה בעבודתו ואין לו את כח הראשית, או כל הירכים בחוקת סכנה מיצרו הרע, וכפירושו של הבני יששכר בספרו דרך פקודי (מ"ע י"ח חלק המחשבה) עה"פ (תהלים לו, ה) יתייצב על דרך לא טוב רע לא ימאס, דאם מתייצב בתחילת הדרך באופן לא טוב, או כבר רע לא ימאס והבן.

ובכן, היצירה מתוך "יצירה" "היותה" כאן הגורם העיקרי להחזרת חשרת השכינה בתוך ישראל, וכיון שראה הקב"ה שמה עבדו "מצטער" על העדר חלקו הממשי בעשיית המשכן, סיבב הקב"ה שייבצר מכל בוני המשכן להקימו, ואפילו אחרי כל הנסיונות של כל חכמי הלב ובצלאל ואהליאב בכללם משימת הקמת המשכן לא זזה ממקומה עד שבעטיים של המתלוצצים התחיל ארס הספק לחלחל בלבותיהם של ישראל שכל הטורח והמאמץ לחינם, ושכבר לעולם חלילה לא יטהרו ממעשה העגל, וכל הבטחת משה שהוא יתייש יחזור להשרות את שכנתו ביניהם מאפע וכזובות חלילה, ומצב הרוח מסוכן מאד, כי עלול היה

משה חלילה להתבזות בעיני בני ישראל, כי התחילו לחקל כמעט קט בכבודו של משה.

וכיון שראה הקב"ה שמה "מצטער" מאד הן על היחסים של בני ישראל לרגלי העדר כחם ויכלתם להקים את המשכן בצירוף צערו הראשון על שלא השתתף במעשה ממש בהכנתו. אמר לו שהוא יגש להקמת המשכן לעיני כל ישראל, ואין לך נדבה מעשית רצויה ביותר לפני הקב"ה "כצערו של הלב" על מניעת האדם ואי יכולתו לקיים המצוה בפועל, והצער הגדול הזה של משה גרם שיוכל להימנות עם עושי המלאכה ולהשתוות עם כל עושי המלאכה, ואף הוענק לו כח מיוחד להקים את המשכן ושההקמה תהא נקראת על שמו.

* והרעיון העיקרי, שמרצונו של הקב"ה היה כאן לפרסם את יקרותו וערכו הרב של המצטער והמתאווה לקיום המצוה "יצערו" של משה כאן "שקולי" היה "כצערם של כל ישראל במלאכתם ונדבתם". לכן פרסמו הקב"ה וכיבדו למשה שיהיה לסמל לדורות לכל הכוספים והמצטערים על קיום המצות "שצער לבס" הוא לפניו כהקמת המשכן.

הנה לכאורה מוקשה קצת המאמר הני"ל, הלא כל צערו של משה היה אלא בעבור שלא היתה לו היכולת להשתתף השתתפות מעשית ממשית בעשיית המשכן ועיקר שנכספה וכלתה נפשו לעשות את חלקו בעבודה ממשית.

ובכן איזו נחמה זוהי בשביל שכל בני ידעו שהוא חביב חשוב ומכובד לפני המקום, הלא אין התשובה והסיפוק שנתן לו הקב"ה ממין חדרישת והטענה שדרש משה רבינו בנידון זה?

"אמר משה רבש"ע, איני יודע להעמידו, אמר לו עסוק בידך ואתה מראה להעמידו והוא עומד מאליו, ואני כותב עליך שאתה הקימותיו וכו' (תנחומא שם) ואכן תמוה מאמר זה, הכי היה חלילה משה להוט אחרי אחיות העינים "שיאמרו עליו", "שיהא נראה" כאילו הוא העמידו, אחרי שהוא יודע שלא השתתף בו בשום מעשה ממש, כני"ל, ושבצעם הוא לא העמידו אלא שהיה מטפל בזה כלאחר יד, והכי שגר ותגמול נותנים לתנם?

ואכן שיש לנו להבין את סוד השיחה המופלאה הזאת שבין השי"ת ובין משה בענין הקמת המשכן וקיומו לדורות.

הנה כל מגמת מעשה המשכן על כל כליו, סדריו וקרבותיו ונדבותיו לא באו אלא בכדי לקרב את ישראל אל שכנתו ית', ולהכניסם לפלטינו של המלך, כל מערכת העבודה, ההכנה והעשייה מכוונות היו לשם המשכת שכנתו ית"ש למטה שתדור עם ישראל, כל יגיעה ועשייה שבמשכן של "מלאכת מחשבת", "מעשה חושב" מלווה היתה מאמצים רצופים ומלווהטים שהיו ממרקים ומזככים ומכפרים על בני ישראל. מלכלוך מעשה העגל שהיו ראויים לפייס ולהתחדשות ועיין רמב"ן עה"פ יירקעו את פחי הזהב" שמות ט. א.

למה נגרע לכלתי הקריב את קרבן ה' במועדו [ט ז]. תמוה מאוד מה שכתב רש"י שהטמאים אמרו שיקריבו עליהם בכהנים טהורים ויאכלו טהורים, הא א"א זה דקרב לטמאין פסול [פסחים סא א], ואף אם נימא שהיתה כוונתם לצרף עם טהורין ויהיה לטהורים ולטמאים, שכשר הקרבן, לא יהיוהו כלום כי לא יוצאין הטמאים בזה. וצ"ל דבר חדש דאף שאין יוצאין מ"מ מצד אהבת המצוות הוא שצריך להשתתף עכ"פ — אף שלא יצא — אם א"א לו לקיים ממש, וכעין הא שעשה משה שהפריש שלש ערים אף שלא קיים את המצוה. אך ראיה משם ליכא משום דהתם עכ"פ בשאר מעשיו קיים, ואף שאפשר שהיו רשאים ישראל לשנות ולהפריש ערים שלא ישגו, אבל הכא חזינו שאף שלא יצאו כלום ידו חובתן אף למקצת מ"מ יש לו להשתדל להיות קשור עם המצוה במה שאפשר. וכן בוכות האהבה דיהושע לתורה הבטיח לו השי"ת לא ימוש סה"ת הוה מפין [יהושע א ח], היינו שנתברך שיוכל לעשות כאהבתו בלא מגיעות ועיכובים מצד ענינים גשמיים, כהברכות דאם בחקותי שהוא לדברים גשמיים, שפי' הרמב"ם בהקדמתו למשניות שהוא שלא יהיה לו מגיעות לעבודת השי"ת וללמוד התורה.

ומזה יש למילף לאחד שקשה לו לקיים איוה מצוה שמצד האהבה למצוה יראה לעסוק בה לכה"פ במה שאפשר, כגון שאסור לו לאכול כזית מרור יטעום מעט, וכן בכל מצוה, כגון מי שאסור לו לישב בסוכה יראה עכ"פ לעשות סוכה. וחזינו כמה היתה גדולה אהבת המצוות לישראל, שהשי"ת נתן מצות תרומות ומעשרות באופן שיוכלו שלא להפריש לעולם בלא איסור כגון להכניס דרך גנות [כברכות לה ב], ומ"מ

סמך הקב"ה על כלל ישראל שיקיימו חו"מ עד שלקח הנחלה משבט לוי, ואין זה רק על היחידים חסידים שבדור אלא על כל ישראל ממש, הוא משום שאהבת המצוות ה' גדול מאוד לדורות הראשונים והשתדלו בכל עזו ובכל ממונם להתחייב במצוות.

וזוהו נראה בטעם שתקנו לברך שיכנס לתורה ולמע"ט, שלכאורה ב' לתורה" כלול גם מע"ט, דעל מנת שלא לקיים נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו, ובלא תורה אין ע"ה חסיד ולמה אמר תרווייהו, אלא שהוא ברכה לאהבת המצוות שיעשה מע"ט אף אלו שיוכלו ליפטר בדין כגון בתרומות ומעשרות, ובציצית לכוש רק בגדים שפטורים מציצית וכדומה, שע"ז צריך ברכה מיוחדת שיכנס למע"ט מצד אהבת מצוות.

22

ת"ת

חכמת

פקודי

המצוות

והדברים תמוהים וכי לאחר שנה תמימה של גילויים ולימודים בהנהגתו יתברך, ולאחר שהתעלו ממדרגה האנושית החומרית, האם אחר כל זאת נכללים היו ישראל בגדר עוברי ע"ז, עד כי הוצרכו לשחוט תועבת מצרים לעניינה? אלא שאף במדרגות הגבוהות ביותר עדיין צריכים אנו לכח המעשה, וכדי להגיע לכפירה שלימה ומוחלטת בע"ז, צריכים אנו לשחטת אלהי מצרים במעשה ידינו!

* מהו סוד כח המעשה? כתב בחוכה"ל (שער חשבון הנפש חשבון כ"א), רוב הענין המכוון במצוות שהם בגופים ובאברים, הוא להעיר על המצוות אשר תהיינה בלבבות ובמצפונים, ומפני שהיה זה למעלה מכח האדם, ולא יתכן לו עד שיפרד מרוב תאוותיו הבהמיות ויכריח טבעיו, העביר אותו הכורא בגופו ובאבריו כמה שיש ביכולתו.

מבואר כי אין בכח האדם להכריח טבעו ותאוותיו ע"ז מושכלות בלבד, כח המעשה החיצוני מהווה את המשקל הנגדי לטבעי גופו, ואחר הפעולות נמשכים הלבבות ובוה תושלם עבודתו, וכן נתבאר בחינוך מצוה ט"ז דע כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבותיו חמיד אחר מעשיו שהוא עוסק בהם, כי אחר הפעולות נמשכים הלבבות, ובוה מוכן על מה היה מיצר מעשה רבינו ע"ה על שלא היה לו חלק במעשה המשכן, ונתבאר ג"כ כי להיות כופר, באמת כעבודה זרה צריך לעשות מעשה כפירה כעבודה זרה.

24

ישנה בחינה נוספת בכח מעשה המצוות והוא בחינת המעשה בגדרו הפנימי, ואף זו באה לידי תכליתה כמעשה דמשכו וקחו, כי

האדם הנבאר עיקר כוחו בפנימיותו, וסודות התנהגותו הן לטוב והן לרע תלוי בנין העולם, או ח"ו תורבנו, וכמבואר ענין זה בנפש החיים (ריש שער א'), בהסבירו דברי הכתוב ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו, מלת צלם אינה כמשמעה הפשוט, שהרי אמר ישעיה ומה דמות תערכו לו, אלא דמיון מה באיזה דבר כי האדם דומה לבוראו בבחינה מטוימת, ורייק הכתוב והזכיר בזה שם אלוקים דוקא ולא שם אחר משמותיו ית', וטעמו של דבר, כי שם אלוקים מורה שהוא בעל היכולת ובעל הכוחות כולם.

היינו שכשם שבעת בריאת העולמות בראם הוא ית' יש מאין בכוחו הבלתי תלוי, כן מאז כל יום וכל רגע ממש תלוי כל כח מציאותם וקיומם, אך ורק במה שהוא ית' משפיע בהם ברצונו כח וגבורה ושפעת אור חדש, וכן בדמיון זה כביכול ברא הוא יתברך את האדם והשליטו על רבי רבבות כוחות ועולמות אין מספר, ומסרם בידו שיהא הוא המנהיג אותם ע"פ כל פירטי מעשיו דבוריו ומחשבותיו, כי במעשיו והנהגותיו הטובים הוא מקיים את העולם, וח"ו להיפך ע"י מעשיו אשר לא טובים הרי הוא מהרס רח"ל.

נמצינו למדים ממקור זה, כי תוכן כל מעשה מצוה לעורר בעולמות העליונים, ולהמשיך מהם את שפעת אור הקודש, והוא אשר אירע לאבותינו במצרים, שבשעה שכבר היו ראויים להגאל והוצרך שיתגלה עליהם מלך מלכי המלכים, חסרים היו עדיין מעשה מצוה אשר יהא בכוחו לעורר העולמות העליונים, ודבר זה נעשה ע"י קרבן פסח, אולם כשהגיע הזמן שיגאלו הוצרך שיגלה להם גילוי מאור

קדושתו יתכרך, וכו' יתדבקו נשמותיהם של ישראל וימשכו אחריו, ויתעלו משפלותן ויתפרדו מן הטומאה שהיו שקועים בה, וזה נעשה ע"י קרבן פסח וכו' נאמר להם משכו וקחו לכם, שפירושו ז"ל במכילתא משכו ידיכם מעבודה וזה וקחו לכם צאן של מצוה.

בעומדנו עתה ערב ראש חודש ניסן, חייבים אנו להטביע בנפשנו את אחד היסודות העיקריים בעבודת הימים הבעל"ט, והוא גדולת כח המעשה, ימים אלו מיוחדים הם בעבודת ה' ע"י מעשי המצוות המתחייבים בהם, ובפרט לבני הישיבה אשר עם היותם שקועים בשאר ימות השנה כד' אמות של הלכה, הרי שבתקופות ניסן וחשירי ניתנת האפשרות גם לבני הישיבה להתעלות ע"י כח המעשה, אולם גדולת המעשה תלויה בגודל ההכנה ובהכשרת הלב לעשיית המצוה, כמבואר ברמב"ן עה"כ ושמתם את חקתי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (ויקרא י"ח) וז"ל, ודע"כ חיי האדם במצוות כפי הכנתו להם.

עוסקים אנו בהרכבה מצוות מעשיות אך חייבים אנו לעשותן אחר הכנה ומתוך מנוחת הנפש, כי רק בדרך של מחשבה והתבוננות רצויה בטרם נגשים למעשה, אפשר לעלות ולהתעלות בעשיית המצוות, וזו היא דרך העבודה לימי בין הזמנים, לבל נאבד את עצמנו בתוך ההמולה הסוכבת אותנו, להתמיד בתלמוד תורה להמשיך בעבודת התפלה והמוסר, ולהתבונן לפני החג ובימי החג ככוונת אלו הימים והמעשים הנדרשים בהם (שערי ציון).

הדברים מפליאים. אם יהיה אדם חושב מחשבות גדולות על ענין הנדיבות, יחדש בו חידושים עמוקים ואמיתיים — לא יקנה על ידי מחשבותיו מידת נדיבות. ואם יתן לאלף עניים זון אחד — בזה יקנה קנין חזק בנדיבות! הרי ועשים גשמיים יבשים מולידים מידה ומעלה בלב, ומחשבות עמוקות אולי עוררו את האדם למעשה נדיבות פעם אחת. אבל קנין בנפש לא נוצר על ידן. הו פלא, אבל ככה מצאו בעלי העבודה בניסיונם. זהו כחו של מעשה!

סוד זה של המעשה הוא יסוד גדול בתורה. ענין זה הוא עיקר יסודו של ספר הכוזרי. מוצא הספר הוא חלומו של מלך כוזרי שאמרו לו, כוונתך רצויה ומעשיך אינם רצויים" (שם א, א). וזוהו מיסד "יודה הלוי נ"ע, כי כוונותיו של אדם יכולות להיות רצויות מאד, ובכ"ז לא יראה הצלחה בעבודתו, כי זו תלויה אך ורק במעשים רצויים, "מעשים רצויים" ורשעים גם לכל הולדה של בעל-חיים. חוקי הטבע איך להביא להולדה — הפריה, הטלת הביצה והדגירה — קבע הבורא; החיות והצורה נתן הבורא; המעשים המביאים להולדה ניתנו לנבראים לעשות, ואם יעשו בדיוק כפי שקבע הבורא אמנם ייווצר הוולד. החיות והצורה הם "רשמי ענינים אלקיים", הנראים בחכמה הנמצאת בכריאת הנמלה, למשל, וכן בכל שאר הנבראים. אם ירצו ליצור ולדות שלא בדרך שהבורא קבע — לא יוכלו להצליח, כי אין בזה מקום לסברות והשערות. בדיוק ככה הוא בהורדת השכינה: החוקים באיזה מעשים מורידים אותה קבע הבורא; בידינו הוא לעשות אותם כפי שהבורא ציווה, ואז זוכים לענין אלקי" כלשון ר"י הלוי. אם כלי המקדש נעשו בדיוק כפי שנאמר בתורה — שורה השכינה במשכן, אם אחת הוויית של המזבח עגולה ולא מרובעת כהלכה או אם חסר אחד הכפתורים במנורה — אין השכינה יורדת. כן הוא בכל המצוות. על תפילין מרובעים, שחורים, עם פרשיות כשרות וכו' נאמר, ויראו כל עמי הארץ כי שם השם נקרא עליך ויראו ממך — אלו תפילין של ראש" (סוטה יג, ע"א); אם חסר משהו בריבוע הבתים — לא יראו עמי הארץ כי שם השם נקרא עלינו. (ענין בזה בכוזרי מאמר א, ט"ע"ט, ומאמר ג, ט).

הן חוקי התורה קבע הקב"ה; השכינה הוא ית' מוריד; המעשים הנביאים להשגתה הם בידינו לעשותם. אם האדם מישאל מקיים המצוות כתקונן, מוכרח לבורא כביכול להשרות השכינה עליו. כך ציווה וכן גזר. כמו שאין לנו מהלך בקשר המות עם המחשבה ובמשיכת הלב אחרי המעשה, כך איננו יודעים את

ילקוט לקח טוב
27

רסז

הג"ר בן ציון במברגר זצ"ל הקשה בספרו "שערי ציון" מדוע היה משה רבנו מיצר על אי השתפתותו במלאכת המשכן, הלא אמרו במדרש "שהיה משה מחזר על האומנין בכל יום ובכל שעה, ללמדם כיצד יעשו את המלאכה שלא יטעו בה, לפי שא"ל הקב"ה: וראה ועשה בתבנית-יגרי, ולכן כתיב על כל דבר ודבר כאשר צוה ה' את משה, שלא היה זו מעל גביהם". (מדרש רבה במדבר פ"י יב טק"ט)

זאת ועוד, עה"כ "ויהי ביום כלות משה" (במדבר ז) כתב רש"י: "בצלאל ואהליאב וכל חכם לב עשו את המשכן, ותלאו הכתוב במשה, לפי שמסר נפשו עליו לראות תבנית כל דבר ודבר, כמו שהראהו בהר להורות לעושי המלאכה, ולא טעה בתבנית אחת". מעיד עליו, הכתוב שמסר נפשו על הקמת המשכן, עד שזכה ונקרא על שמו. תמוה אם כן, למה הצטער שאין לו חלק בעשייתו, והלא חלק גדול נטל ומה היה חסר?

אלא, למדים אנו את גדולת המעשה. אף לאחר כל המסירות נפש של משה רבנו, היה עדיין מיצר, כל עוד לא היה לו חלק של עשיה ממש בגוף המשכן, עד שניחמו הקב"ה ונתן לו למשה למעמיד את המשכן על תילו ולהשתתף בעשייתו.

מהו סוד "כח המעשה"? "רוב הענין המכוון המצוות שהם בנופים ובאברים, הוא להעיר על המצוות אשר תהיינה בלבבות ובמצפונים... ומפני שהיה זה למעלה מכח האדם, ולא יתכן לו עד שיפרד מרוב תאוותיו ובהמיות וכיכריח טבעיו... העביד אותו הבורא בגופו ובאבריו כמה שיש ביכלתו וכו"י". (חובת הלבבות שער חשבון הנפש כ"א).

אין, אי"כ, בכח האדם להכריח טבעו ותאוותיו ע"י מושכלות בלבד. כח המעשה החיצוני מהווה את המשקל הנגדי לטבעי גופו: "ואחר הפעולות נמשכים הלבבות". וכן נתבאר בחינוך מצוה טז: "דע כי האדם נפעל כפי פעולותיו, וליבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו, שהוא עוסק בהם... כי אחר הפעולות נמשכים הלבבות". ובהו מובן, על מה היה מיצר משה רבינו ע"ה, על שלא היה לו חלק במעשה המשכן. (ועיין שם שהאריך בענין).

30

רק אם מגיע האדם להשגה זו, יכול הוא להתחיל להקים את משכנו הפרטי, וכל זמן שאינו חי בבחינה זו, הוא עדיין מחוץ למשכן, ולא יכול להצליח להקימו, כי רק בכח השפלות ניתן להקים את המשכן.

ובאמת, כל כוחו של היצר להילחם באדם, הוא רק בשעה שעדיין אין לו את השפלות וחושב שהוא הלוחם בו. אז כוחו של היצר חזק. אבל אם האדם משפיל את עצמו, יודע באמת שאין בכוחותיו להילחם עמו, מרים את ידיו השמימה ומוסר את עצמו ביד הבורא - נעשה כלי הראוי להשראת השכינה, וזוכה לנצח את היצר.

במובן, חלילה אל יעלה ואל יבוא מכך לשום אדם מחשבה לזלול באיזה מצוה מן המצוות, ולומר שהוא מצדו לא יכול ולא יעשה שום דבר, ורק הבורא הוא זה שיעשה הכל, כי בכך רק מראה שבהפקיאת הוא דניחא ליה, ולא על הבורא הוא סומך.

לקנו לתת פרשת פקודי עליון

31

המדרש מסביר שזו הסיבה שהפסוק אומר "הוקם המשכן", שבאמת המשכן הוקם ועמד מאליה, אמנם משה זכה שיכתב עליו ויקם משה, מאחר שמסר נפשו עליה שהשתדל בה, לכן נכתבה על שמו.

צריך להתבונן, מדוע באמת לא ניתן למשה הכוחות להקים בעצמו, הרי הוא שהנהיג את כל בניית המשכן, אם כן מדוע כאשר הגיעו להקמה עצמה לא ניתן לו הכח להשלימה, הלא דבר הוא? צריך להבין, איך יתכן שהקב"ה יאמר למשה "עסוק בידך ואתה מראה להן להעמידו והוא עומד מאליה ואני כותב עליך שאתה הקימותו", וכי שייך לומר על משה איש האמת, שכל מה שרצה הוא שיחשבו שהוא שהקימו?

היה הנה"צ רבי נתן ווכטפויגל זצ"ל משגיח ישיבת לייקווד אומר, דבר גדול למדנו בזה. שהרי אליבא דאמת אלו דברי התנא (אבות פ"ב מ"א) "לא עליו המלאכה לגמור", בפשטות ההבנה היא שאינך מחוייב לגמור, אתה מחוייב לעשות רק מה שביכולתך והשאר הוא בידי שמים. אבל כאן רואים יותר מזה, אינך יכול בכלל לגמור, כל מה שמוטל עליך הוא להשתדל ולעמול, אבל אינך יכול לגמור בעצמך, אלא שאם תעשה את השתדלותך הקב"ה יגמור וככל שתעמול כך תזכה.

זה מה שמוסרים בשם הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל: "מדאף טאן, ניט אוף טאן" (על האדם להשתדל, אבל העשייה היא ביד הקב"ה) שהרי "אם השם לא יבנה

בית שוא עמלו בונוי בו", "לאדם מערכי לב ומהשם מענה לשון", האדם יכול להכין את הלב ואת המחשבות אבל מהשם מענה לשון, הגמר הוא בידי שמים. זהו יסוד גדול בכל חיי האדם בעולם הזה, אנו איננו אלא משתדלים ונקב"ה הוא הגומר.

סיפר רבי נתן זצ"ל שכאשר זכה לבקר פעם אצל מרן החפץ חיים זצ"ל בקש את ברכתו. אמר לו החפץ חיים: "מה יש לי לתת לך, הרי אני בעצמי עני" (איך בין אליין א עהרמן) וכאן אמר משפט נוקב: "האדם צריך לעשות לבד, אליין, אליין לרענן, אליין דווענן, אליין, אליין, אליין, (לעשות הכל לעצמו לבד, לבד ללמוד, לבד להתפלל, לבד, לבד, לבד) שעה שלמה חזר על כך שוב ושוב, אם האדם יבין לא לתלות באחרים אלא בעצמו לבקש ולהתפלל לקב"ה, לבדו לעמול אז יש תקווה שיצליח.

רשימות מהועד ח"ב עמ' 2

29

דבר נורא לימדנו כאן רש"י, שכל הקמת המשכן לא היתה בידי בשר ודם כלל, כי באמת אין בכח בשר ודם לעשות זאת, ואפילו למשה רבינו לא היה הכח להקימו, רק היה נראה כאילו הקימו, ואכן משה עצמו הכיר בזה ואמר לבורא שאינו יכול להקימו, ובעצם אין כח כלל בידי בשר ודם להקימו.

וצריכים לדעת, שכשם שהיה בכלל, כך הוא בפרט. נאמר: "ועשו לי מקדש", שצריך כל אחד לבנות משכן לה' בלבד, ומבואר כאן שהאדם אינו יכול לעשות זאת לבדו. אין בכוחו להילחם ביצר הרע לבדו, כי כוחותיו מוגבלים הם, וודאי שאינו יכול לנצחו, שכן, איזה אדם יוכל לנצח מלאך? - הלא הוא היצר הרע!?

זוהי שאלה כל אדם המנסה לצאת למלחמה נגד היצר: איך אוכל להורישו, והלא גדול וחזק הוא ממני? כיצד, אם כן, אקים את משכני הפרטי אשר הבורא דורש ממני.

ומה היתה תשובת הבורא על שאלת משה רבינו? - "עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליה", אף שלא תגמור את הדבר, מכל מקום עשה אתה את שלך, וכך יקרא הדבר על שמך.

זו גם התשובה לאדם בענין המקדש הפרטי שעליו לבנות: עשה אתה את שלך, גם כשנראה לך שאינך יכול כלל, ותראה שלבסוף תהיה לך סיעתא דשמיא כל כך גדולה, שתוכל לנצח את היצר וגם לא תינזק ממנו כלל.

בהרגשה זו חיים הצדיקים האמיתיים, וזו סיבת שפלות הרוח שיש להם, כי יודעים הם שבאמת אינם יכולים לנצח את היצר, ואין יכולת

בכוחות אנושיים לעשות זאת, וכל הצלחתם תלויה רק בבורא לבד, ולכן אף שצדיקים גמורים הם ואינם נכשלים בחטא, יודעים הם שהצלחתם באה רק מכח הבורא לבדו, ולא היו יכולים לעשות זאת בכוחות עצמם.

זהו שאמרו חז"ל (קידושין דף ל"ז ע"ב): "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר: (תהלים ל"ז, ל"ב) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, שנאמר: אלהים לא יעזבונו בידו", והיינו כדברינו, שהבורא הוא העוזר לאדם במלחמתו עם היצר, ובלעדיו לא היה יכול לו כלל.

כך צריכים לחיות: לראות כל דבר בעולם במבט של אמונה, ולדעת את האמת, שאם הבורא אינו מחזיק את הנשמה באדם - הרידה פגר מת, וכל לילה כולם נעשים לפגרים מתים, ורק משום שהבורא מחייה אותם, חוזרים לתחיה.

ולא בחינם מברכים אנו כל יום מחדש את כל הברכות, ומודים לבורא שנתן לנו את הראייה, השמיעה והדיבור, משום שרק הבורא הוא המחזיק כל העת את הנשמה באדם.

חיזוק גדול יש לנו מכאן, ואפילו לאנשים פשוטים מאוד.

רבים מאיתנו שואלים את עצמם: לשם מה נבראתי, מה כבר יכול אני לחדש בעולם?

חושב לעצמו בחור ישיבה: מה אני כבר יכול להספיק? אחרי שרואה שאף כשלומד הרבה אינו יודע כמעט דבר ואינו מגיע לשום הישג משמעותי.

מתוך כך מגיע האדם לידי יאוש, ושואל: מה יצא לי מכל זה? הרי אינני יכול ללמוד כל היום, וגם אין לי את הכשרונות להבין ולזכור את מה שאני לומד, קשה לי להתרכז אפילו לרבע שעה וללמוד כדבעי, וגם בעבודה מתקשה אני אפילו להיות יהודי כשר ולא להיכשל במעשים רעים. אם כן, מה היא עלי?

וכאן מגלה לנו התורה הק' את התירוץ על שאלה זו. אומרים לאדם: אתה תעשה את שלך, ואפילו אם בכוחך לעשות רק עשיה מועטת, מכל מקום אתה תעשה לפי הכשרון ולפי המעשה שלך, והבורא כבר יגמור את המעשה בשלימות.

ועליך לדעת, שגם אם תעשה את שלך, כל הדבר שיצא למעשה, הכל עשה רק בורא עולם, אלא שזה רצון הבורא שאתה תעשה את שלך, ויהא נראה שאתה העושה הכל, אבל באמת רק הבורא הוא המתחיל וגומר כל דבר.

שלוש

פקודי

נתיבות

וגם בענין שבעת ימי המלואים שקדמו להקמת המשכן שבהם היו מפרקים ומקימים את המשכן בכל יום מלמדת התורה ק' את הדרך ליהודי, שגם אם עמל ומתיגע לבנות את משכנו, ולאחר מכן נכשל ונפל לגמרי וכל בנינו התפרק, אל יתיאש אלא יתנער מיד וישוב ויבנהו. ואסור ליהודי ליפול ברוחו, ואפילו לאחר ירידה שכזו שבנה את מקדשו ונתפרק לגמרי עליו לחזור שוב ולבנותו. שזו ענין עבודת שבעת ימי המילואים, לפרק את המשכן ולהקימו שוב. וענין שתי פעמים בכל יום מרומו לבקר וערב, לעתים המאירים ולעתים החשכים. ולר' חנינא הורש מן הפסוקים ששלש פעמים בכל יום, הנה ג' פעמים בכל יום בשבעת ימים המה כ"א פעמים. [דגם בשבת היו מקימים ומפרקים את המשכן. ועל כחם סופר (ויקהל ד"ה ששת ימים) שמבאר זאת ע"פ דברי המדרש שבצלאל ואהליאב וכל החכמים לא היו יכולים להקים את המשכן, והביאורו אל משה וגם הוא לא היה יכול להקימו. אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע איני יודע להעמידו. אמר לו עסוק בידך ואתה מראה להעמידו ואני מעמידו, ואני כותב עליך שאתה הקמותו שנה' ויקם משה את המשכן. וכתב שעפ"ז נמצא שבהקמת המשכן לא היתה שום מלאכה רק היה עוסק בידיו כאילו מקימו, ולכן גם בשבת היה מותר לבנותו]. ומגין כ"א הוא בגימ' השם הק' אהיה, שהוא שם התשובה, וכמו שאמר מרן אדמו"ר בב"א זי"ע, שענינו מה שיהודי מקבל על עצמו אהי, מה שהיה היה ומעתה אהיה בריה

חדשה. ואף שכבר קבל על עצמו כ"כ הרבה פעמים ונכשל, הריהו מקבל שוב להבא. והיינו כאמור שאף אם יהודי קיבל על עצמו ואח"כ נכשל ונפל ונתפרק לגמרי עד שכבר אינו ראוי להשראת השכינה, יקבל שוב ע"ע שמעתה יהיה ראוי להשראת השכינה. ואמר עוד מרן זי"ע, שאהי פעמים אהי' עולה בגימ' אמ"ת. האמת היא שאפילו אם יהודי קיבל על עצמו כל כך הרבה פעמים, אהי' פעם אהי', שמעתה ישתנה ושוב נכשל ונפל, אעפ"כ אם חוזר ומקבל ע"ע שוב, מקבלו הקב"ה ברצון. וזאת מלמדת לנו התורה ק' בענין שבעת ימי המלואים, שפרקו והקימו כ"א פעמים את המשכן, שכמה שמקבל ונכשל, ישוב

ACCORDING TO THE MIDRASH, THE BOARDS OF THE *Mishkan* were so heavy that the people could not hold them up erect next to each other long enough for them to assemble the *Mishkan*. They kept toppling over. In frustration, the people brought all the boards and poles to Moshe, and he assembled it with miraculous strength that Hashem granted him especially for this purpose.

The Torah, however, states that the Jewish people "brought the *Mishkan* to Moshe." This would seem to imply that they brought him a completely assembled *Mishkan*. How can the Midrash be reconciled with these words?

When the time came to assemble the *Mishkan*, the Jewish people made every effort to do it by themselves. Sweat pouring from their brows, veins bulging on their foreheads, they strained and they pushed those heavy boards with all their might, but they could not erect the *Mishkan*. It was simply beyond them, and they had no choice but to turn to Moshe for help.

Nonetheless, the Torah reports that they "brought the *Mishkan* to Moshe," because that is what they intended to do and what they tried to do with all their hearts. Hashem considered it as if they had erected the *Mishkan* themselves, and He rewarded them. Therefore, they "rejoiced on the final day."

Regarding this same verse, the Midrash quotes from *Mishlei* (31:25), "Might and splendor are her garments, and she will rejoice on the final day." The Midrash goes on to illustrate this idea with a story concerning Rabbi Abahu's departure from this world. On the threshold, he was shown all the reward that awaited him in the World to Come, and he remarked with astonishment, "All of this is for Abahu? I thought I had been toiling in vain, and now I see I have a great portion in the World to Come!"

What point is the Midrash making by bringing this story in connection to the erection of the *Mishkan*? And how do we understand Rabbi Abahu's surprise? Did he really expect that having spent his life learning Torah and doing *mitzvos* he would not be rewarded in the World to Come? Did he really think he was laboring in vain?

37

✧ This is what Rabbi Abahu was saying, "There were so many times in my life when I tried, I made the effort, but was not successful. I had assumed that on these occasions my efforts had been in vain. Now I see that I have been rewarded even for my intentions, for my efforts, even when they were unsuccessful." Therefore, Rabbi Abahu "rejoiced on the final day."

38

Rav Shlomo Breuer explains that Judaism is a deed-oriented religion. It is not enough to say, "I am a Jew at heart." Deeds are what count, learning Torah, performing mitzvos, doing chessed. Being a Jew is about doing, from the moment we arise until the moment we go to bed. Our religion is not one of sentiment, it is one of deed.

At the same time, however, intent also plays a great role in Judaism. If someone is prevented by circumstances beyond his control from doing a mitzvah, the Torah considers it as if he had done the mitzvah (maaleh alav hakasuv k'ilu asahu). Judaism demands deeds but not necessarily results. As long as a Jew puts in the honest and sincere effort, he is rewarded even if he is not successful. Hashem considers his intentions as deeds.

42

הכלל הראשון בדרכי המלחמה מול אותם הליצנים הוא "דע את האויב" - חובה על האדם לדעת לפני היציאה לקרב עם מי הוא נלחם. מה הם טכסיסיו ובמה יפה כוחו, מיד אח"כ יחשב כיצד לבוא עמו במלחמה. כך במלחמת היצר כפי שכותב בעל "חובת הלבבות": "ומי שעמד על אופני הפגעים המפסידים את המעשים יוכל להיזהר מהם. ומי שלא ידע כי אם הטוב לבדו לא ימלט לו ממנו לרוב הפגעים המפסידים אותו" (יחוד המעשה פ"ה).

43

והעצה הטובה להינצל ממחשבותיו ועצותיו לפני שנתפסים ברשתו היא שממלא אדם את מחשבתו בדברי תורה ויפנה לבו מכל דבר אחר. רק כאשר ליבו פנוי מכל מיני מחשבות רעות והרהורים רעים, רק אז יהיה לבו כלי קיבול לקבלת התורה, וכך שנינו: "כל הנותן דברי תורה על לבו, מבטלין ממנו הרהורי עבירה, הרהורי רעב, הרהורי שטות, הרהורי יצר הרע... הרהורי דברים בטלים... וכל שאינו נותן דברי תורה על לבו נותנין לו הרהורי חרב" (אבות דר"נ כ).

משה רבינו ידע להיזהר מאותם הליצנים אשר כל מטרם היא קינטור ולא הרצון לדעת, וכך יש להתייחס אליהם.

44

לצערנו, אף אנו נתקלים בחיינו היום-יומיים באותם ליצני הדור הנמצאים בדורנו, בתחומנו, בשכונתנו. בעסקינו ובכל אתר ואתר, ולא אחת אנו שומעים אותם באותן טענות של ליצינות, וחלילה לנו מליפול ברשתם ולהתחשב בהם או בדעתם.

כוחה של הליצנות היא הסטת האדם מהנתיב הראשי לדרך צדדית. הליצנות מסיטה את האדם מדרך האמת לדמיונות. לצערנו, כוחה גדול ורבים הם האנשים שנפלו ברשת זו.

עלינו לחזור ולשנן בפניהם כי טועים הם, ודרכם אינה מובילה לשום מקום. רק עמידה איתנה בקשיים ובלחצים, התחשבות והבנת המצב - זו אינה הדרך, דרך התורה, אחת היא ולא נסור ממנה ימין ושמאל.

והי מידתם של צדיקים שחיים תמיד עם מחשבת היום האחרון, ואינם מתפעלים מדמיונותיהם של ליצני הדור המתעלמים מסופם - כך מברך הג"ר אברהם יפהו זצ"ל בספרו "המוסר והדעת". זוהי עבודה קשה

שבמקדש, משום שטבע האדם להתבלבל במצבים הקשים הפוקדים אותו ולהיות רגיש ביותר לדעת הבריות עליו.

והנה המשכן נגמר בכ"ה בכסלו ונשאר מקופל עד ר"ח ניסן, וכל ישראל היו מצפים מתי תשרה שכינה במעשה ידם (במד"ר יג, ד). ההמתנה היוותה הזדמנות לליצני הדור להתלוצץ על משה רבינו, אבל משה רבינו "לא עשה חשבון" לאותם ליצנים.

הוא יודע שיש ציווי ה' למועד הקמת המשכן וזה מה שקובע מבחינתו, והליצנים יכולים להתלוצץ על חשבוננו ולבזותו ולומר עליו דברים קשים. הוא פשוט "לא ראה אותם", ונשאר איתן בדעתו שכאשר יגיע הזמן הנכון יצטוו להקים את המשכן ותוחלתו לא נכזבה.

איתא במדרש שמו"ד:

מעשה בתלמיד אחד של רבי שמעון בר יוחאי שיעא חוצה לארץ ונתעשר. והיו התלמידים רואים אותו ומקנאים בו והיו מבקשים אף הם לצאת לחוץ לארץ.

רבי שמעון בר יוחאי הוציאם לבקעה אחת על פני מירון והתפלל ואמר: "בקעה, בקעה! הימלאי דינרי זהב וכו'".

אמר להם: "אם זהב אתם מבקשים - הרי זהב. טלו לכם! אלא היו יודעים כל מי שהוא נוטל עכשיו, חלקו של עולם הבא הוא נוטל, שאין מתן שכר התורה אלא לעולם הבא. הוי' יתשחק ליום אחרון."

40

התלמידים, שלא היו כ"כ איתנים בדעתם כרבי שמעון, נתפעלו מהעושר של הברם עד שר"ש המחיש להם שאין הצלחות העוה"ז אלא דמיון והבא להימשך אחר הדמיון יפסיד את שכרו האמיתי. דווקא ע"י היסח הדעת מהעולם הזה ותענוגותיו יגיע האדם למבוקשו בהשגת המעלות, ולידי השכר הגדול והאמיתי המגיע לחלקו.

יש והאדם נמשך לגמרי אחרי רצונותיו ושוכח מכל תפקידו בזה העולם - אבל מדמיון כזה לא כ"כ קשה להינצל למי ששומר תורה ומצוות. אולם ישנו מצב יותר חמור מזה דוקא משום שנראה הוא כמותר לגמרי, והוא כמעשה הנ"ל בתלמידי רשב"י שעלה ברעיונם לנטוש את תלמודם וליסע לחו"ל כדי לאגור עושר רב.

כבר גזר אומר הפילוסוף האלוקי בעל "חובת הלבבות", שכשם שלא תיתכן התחברות האש והמים בכלי אחד, כן לא יתכן בלב המאמין אהבת העוה"ז והעוה"ב יחד (חשבון כה פ"ג חשבון הנפש). ומה שמצינו שלפעמים

41

זוכים לשני שולחנות, אין זה אלא שמאליו חלה עליו ברכת האלוקים, אבל זה לא יגיע מרוב ההשתדלות והרדיפה אחר העולם, ולא מהשתוקקות לחמודות תבל. וכתב הגר"א באגרתו המפורסמת שהעוה"ז דומה לשותה מים מלוחים, חושב שירוה צמאתו ואינו מגרהו.

אילו היה מתברר אצל האדם דברי "חובת הלבבות" שרק אם יפנה את לבו מאהבת העולם הזה ובפנותו מתאוותיו מתוך הכרה ובינה - דווקא אז תיתכן אצלו אהבת ה' כפי השתוקקותו והכרתו ואז היה מבטו לגמרי אחרת. על האדם לדעת שהוא חייב לעמוד תמיד במבחן ולהחליט במה הוא בוחר, אך לצערנו הדמיון הוא שמסנוור את עינו ומטשטש את מבטו בהעלימו ממנו את הצורך לתת דין-וחשבון.

כוחם של הצדיקים הוא בזה שלא מתפתים ביצרם ומעמידים את עצמם תמיד במבחן של "מאי בעית טפי" - במצווה או בעבירה. בזה ששוקלים את מעשיהם תמיד עפ"י חשבונות של יר"ש מרחיקים מעצמם את הדמיון וחלומותיו ויכולים לדון לגופו של דבר. ומה היא העצה שלהם? - "בואו חשבון!" אלה שהצליחו להיות מושלים ביצרם מעמידים אותנו על הצורך לעשות "חשבוננו של עולם" (גמ' ב"ב עח:), כלומר, החשבון במלוא היקפו.